

меншин та міжнаціональних відносин спільно з Інформаційно-консультативним жіночим центром за підтримки Міжнародної пенітенціарної реформи.

На сьогодні згідно з Указом Президента України від 8 листопада 2012 року схвалено Концепцію державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України на 2012—2017 роки. Цим документом офіційно визнано, що існуюча система виконання кримінальних покарань та попереднього ув'язнення, побудована ще за радянських часів, не відповідає принципам гуманізму і поваги до прав і свобод людини. В Концепції є багато красивих статей, які мають наблизити українську пенітенціарну систему до європейських стандартів: скажімо, медицина на найвищому рівні — від обладнання до автомобілів, навчання ув'язнених у вишах. Однак поки що багато чого із задекларованого так і залишається на папері. Хоча, за офіційними даними, 15 ув'язнених жінок нині вже дистанційно навчаються у вишах, 646 здобувають професійно-технічну освіту. Водночас 1300 засуджених представниць слабкої статі лише за ґратами здобувають повну середню освіту.¹³

Аналізуючи вище викладене, можна зробити висновок, що держава має не лише приділяти значну увагу покращенню умов відбування покарань для жінок, а й сприяти їх ресоціалізації — щоб вони могли повернутися до повноцінного життя та знайти своє місце у суспільстві після звільнення.

Тарасова Олена Валентинівна

ад'юнкт кафедри кримінального права та кримінології
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ
Науковий керівник: Бабанін С.В.
кандидат юридичних наук, доцент

ПРЕДМЕТ ШАХРАЙСТВА, ВЧИНЕНОГО ШЛЯХОМ НЕЗАКОННИХ ОПЕРАЦІЙ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕКТРОННО-ОБЧИСЛЮВАЛЬНОЇ ТЕХНІКИ

У науці кримінального права поряд із об'єктом шахрайства завжди розглядається і предмет цього злочину. Стосовно предмета шахрайства, вчиненого шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки у науці кримінального права існує дискусія. Предметом такого шахрайства, окрім майна та права на майно, можуть виступати інші об'єкти цивільного права, зокрема інформація.

Дослідженню проблем шахрайства присвячували свої праці такі вчені як О. В. Смаглюк, П. М. Коваленко, Мохаммед А М Байдусі, Ю. Л. Шуляк, В.Р. Мойсик, Т.А. Пазинич, С.В. Головкін, Є. В. Дегтярьов, Н.В. Павлова, та інші. Проте питання про предмет шахрайства, вчиненого шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки у науці залишилось малодослідженим.

П. В. Олійник, під предметом злочинів проти власності розуміє майно чи прирівняні до нього інші об'єкти (предмети) або явища матеріального світу, доступні для сприйняття зовні (у тому числі шляхом фіксації їх спеціальними технічними засобами), які є об'єктами правових відносин власності, характеризуються при цьому фізичною, економічною, соціальною та юридичною ознаками й виступають матеріальною формою вираження („субстратом”) або необхідною умовою функціонування суспільних економічних відносин власності, що охороняються кримінальним законом і шляхом безпосереднього впливу на які

¹³ Юридичний вісник, - К., 2012.

та (або) у зв'язку з яким чи з приводу яких учиняються злочини проти власності [1, с. 12]. І кримінальний закон, і теорія кримінального права предметом шахрайства визнає майно та право на майно [2], [3, с. 147]. Проте О. В. Смаглюк пропонує відносити до предмета шахрайства ще й комп'ютерну інформацію [4, с. 10].

Отже, предметом шахрайства є майно або право на нього. Виходячи з цього можна стверджувати, що предметом шахрайства, вчиненого шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки також є майно або право на майно. Проте, у зв'язку із таким визначенням предмета розглядуваного шахрайства, постає друге важливе питання, що розуміють науковці під майном, які воно має ознаки, як предмет шахрайства, та чи може комп'ютерна інформація бути предметом розглядуваного шахрайства.

Так, М. І. Мельник та Л. М. Кривоченко під майном розуміють речі матеріального світу яким притаманні специфічні ознаки фізичного, економічного та юридичного характеру [5, с. 263], [3, с. 125].

П. В. Олійник стверджує, що майном у кримінально-правовому значенні слід визнавати перш за все річ (предмет) як явище матеріального світу. Серед ознак предмета злочинів проти власності П. В. Олійник виділяє окрім названих фізичної, економічної, та юридичної ще й соціальну ознаку. Так, фізична ознака предмета означає, що до нього належать, як правило, речі чи інші явища матеріального світу які можуть бути вилучені з володіння власника або іншого їх володільця, привласнені, спожиті, пошкоджені або знищені і які доступні для сприйняття зовні, в тому числі шляхом фіксації їх спеціальними технічними засобами. Економічна ознака говорить про те, що предмет має мінову і споживчу вартість, здатний задовольняти матеріальні й пов'язані з ними інші потреби людини. Соціальна ознака свідчить, що до предмета злочинів проти власності належать лише ті об'єкти матеріального світу, в які вкладено людську працю і які мають певну значущість, важливість як для всього людства, суспільства, народу, класу, соціальної групи, так і для окремої особи. Юридична ознака означає, що ці предмети (явища) матеріального світу є чужими для винного і той не має ні дійсного, ні уявного (спірного) права на них як на власних [1, с. 12]. На нашу думку, наведені ознаки найбільш повно характеризують предмет злочинів проти власності, і які, в свою чергу, має предмет шахрайства.

Разом з цим, такі дефініції, як «майно» та «інформація», визначені у ЦК України. Згідно ст. 190 ЦК України майном є окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки. Інформація перелічена серед об'єктів цивільних прав у ст. 177 ЦК України, віднесена до нематеріальних благ, та визначена як документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що мали або мають місце у суспільстві, державі та навколишньому середовищі, за ст. 200 ЦК України [6]. Отже, з огляду на наведене, можна стверджувати, що інформація не є майном, і не вважається правом на майно. Тут можна спостерігати, що законодавець не відносить інформацію до предмета шахрайських посягань, незважаючи на те, що насправді шахрайські заволодіння нею вчиняються досить часто.

Цікавою стосовно цього питання є позиція А. Ю. Швець, яка стверджує, що інформація може визнаватися предметом злочинів проти власності лише у тому випадку, якщо вона міститься у документі, що засвідчує право на майно (цінні папери, деривативи, платіжні інструменти, розписка, довіреність, заповіт, свідоцтво, договір тощо) у складі шахрайства [7]. З позицією А. Ю. Швець можна погодитись частково, оскільки автор приєднує інформацію до такого предмета шахрайства як право на майно. Проте, інформація стосовно номерів кредитних та інших платіжних карток не міститься у документі, який засвідчує право на майно. Ця інформація міститься в електронному вигляді у відповідній банківській установі,

і така інформація є самостійним предметом у разі шахрайського заволодіння нею. Тому, для відповіді на питання, чи може інформація виступати самостійним предметом розглядуваного шахрайства, необхідно звернутись до вищенаведених ознак предмета злочинів проти власності.

Оскільки інформація є об'єктом цивільних прав, то вона має оборотоздатність, тобто може вільно відчужуватись. З огляду на цю позицію цивільного права, якщо комп'ютерну інформацію розглянути як предмет шахрайства, вчиненого шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки, то можна встановити, що вона має усі вищенаведені ознаки: фізичну - комп'ютерна інформація може бути вилучена з володіння власника або іншого її володільця, і доступна для сприйняття зовні, в тому числі шляхом фіксації на матеріальних носіях; юридичну – інформація є чужою для винного і той не має права на неї як на власну; економічну – інформація має мінову і споживчу вартість, здатна задовольняти матеріальні й пов'язані з ними інші потреби людини; та соціальну – в створення інформації вкладено людську працю і яка має певну значущість, важливість як для всього людства, суспільства, народу, класу, соціальної групи, так і для окремої особи.

Висновки.

Отже, предметом шахрайства, вчиненого шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки є майно або право на майно. Проте інформація, в тому числі і комп'ютерна, не відноситься ні до майна, ні до права на майно, а може бути самостійним предметом шахрайства, вчиненого шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки, оскільки вона має усі ознаки, які притаманні предмету злочинів проти власності. Таким чином, норма про шахрайство потребує вдосконалення, шляхом доповнення її вказівкою на окремий самостійний предмет – інформацію, в тому числі і комп'ютерну.

ЛІТЕРАТУРА

1. Предмет злочинів проти власності: поняття, види, кримінально-правове значення: автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.08/ П. В. Олійник; Нац. Юр. Акад. Укр. ім. Я. Мудрого. – Х., 2010. – 20 с. – укр.
2. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: rada.gov.ua.
3. Кримінальне право України: Особлива частина: Підручник/ М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін.; За ред. проф. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 2-е вид., перероб. і допов. – К.: - Юрінком Інтер, 2005. – 544 с. – с. 147.
4. Шахрайство за Кримінальним кодексом України 2001 року: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / О.В. Смаглюк ; Нац. акад. внутр. справ України. — К., 2004. — 20 с. — укр.
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – К.: Каннон, 2001. – 1104 с. – с. 263.
6. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: rada.gov.ua.
7. Швець А. Ю. Інформація як предмет злочинів проти власності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pis/2010_5/Shvets.pdf

Хрідочкіна Анастасія Андріївна

ад'юнкт кафедри кримінального права та кримінології
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ
Науковий керівник : Негодченко О.В.
доцент юридичних наук, професор

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ